

RAT "Estonia" kunstisukogu

koosoleku esmasp. 29. jaanuaril 1962. a. kell 15.00

p r o t o k o l l

Koos olid smd.: Hammer, Raudsepp, Lauter, S. Ots, Järvi, Maasik, Plees, ~~Lõvi~~, Päre, Targama, Valgma, Mägi, Väljaots, Henter.

Päevakorras: 1. "Kalevipoja" kohta ilmunud kriitika arutelu

2. 1962. a. lav. brigadide läbivaatamine.

Sm. Hammer - sõna on Senta Otsal.

Sm. Ots - on ilmunud kaks artiklit balleti "Kalevipoja" lavastuse kohta - esimene "Noorte Hääles" Eiche arvustus ja teine "Sirp ja Vasaras" - Kurvitsa ja Tamarkini arvustus. Eiche töötab Rahvaloomingu Keskmajas, Kurvits Koreograafilise Kooli õppeala juhatajana. Tamarkin ei ole otseselt seotud tantsuga, tundub, et tema osas on rohkem muusika analüüs. Käsitades neid kahte arvustust on positiivne see, et mõlemad autorid käsitlevad "Kalevipoega" kui lavateost, millel on oma konkreetsed nõuded dramaatilisuse ja ideelisuse suhtes, ei hinda tantsu omaette, vaid seda mida tantsitakse ja milleks. Mõlemad autorid on üksmeelsed. (Edasi Senta Ots esitab väljavõtteid mõlemast arvustusest).
Mõlemad autorid hindavad erinevalt balleti lõppu. Heidavad ette, et kavalehes kirjeldatud rahva juubeldust laval ei esine.

Sm. Hammer - "Isvestija" arvustus - Dolgopolov - üks küsimus Senta Otsale (sm. Hammer ei saa aru, mis Eiche mõttes tekstiga) "kõrvaldamata lähivad kaks esimest lavastust kui originaalsed meie balletilavastuste ajalukku huvitavatena ja oma ülesannet hästi täitnud lavastustena". Kas siis 3-as lavastus ei ole originaalne?

S. Ots - autor mõtleb, et mõlemad esimesed olid erinevalt lavastatud ja see viimane on võrdlemisi shabloonne.

Sm. Plees - mul oli teine ettekujutus tänasest arutusest. Peaksime ka eelmiste lavastuste kohta arvustusi lugema. Kui tulime 1950. a. Moskvast, siis oli "Kalevipoja" kohta palju arvustusi. Uuslavastus on senistest erinev, oleks olnud ülevaade ka eelmistest "Kalevipoja" lavastustest.

- Sm. S. Ots - isikukultuse ajal ta tuli, siis eitati teisi tantsuvorme peale klassika. Praegu nutavad need seda esimest "Kalevipoega" taga, kes siis kõige rohkem talle pähe andsid.
- Väga palju neist arvustustest on õige - praegusest "Kalevipojast" on võetud vaht ja sõlmpunktid on jäänud puudutamata. Räägiti, et tuleb uus teos, uus muusika, seda aga ei ole tehtud. On suhtunud kergekäeliselt lavastusse. Kui istun saalis, mul on piinlik tunne. Burmeistri töö kohta - ei ole see, mis oleks võinud olla, arvestades Burmeistri ja Kapi võimeid. Kartsin kriitikat halvemat. Sündmuseks ega plussiks "Kalevipoeg" ei ole.
- Sm. Hammer - kas artiklites on vaadatud "Kalevipoja" lavastust kui terviklikku teost.
- Sm. S. Ots - see ballett vaesestab eepost. "Kalevipoeg" ei ole terviklik teos.
- Sm. Maasik - ei ole tähtis, et "ballett ammendaks kogu "Kalevipoja" sisu, aitab mõnest lõigust kui see on mõjuv, nagu näit. Tormise kantaat "Kalevipoeg"
- Sm. S. Ots - peame sellega arvestama, et peab olema erisuhtumised vanade ja uute ballettide kohta. "Kalevipoja" suhtes meil seda vastutustunnet ei olnud, mida peaks olema uute teoste loomisel. Uutest teostest peame väga palju hoidma, on ju balletis võimalusi teha tõsisemaid ja häid asju.
- Sm. Mägi - on kaks lähtekohta - autori idee ja lavastaja idee. Mis oli Burmeistri lavastuse idee?
- Sm. Hammer - Burmeister kui kandis ette kunstnikugule oma ekspositsiooni, siis oli juttu, et balleti etendust lähendada eeposele. Burmeister oli seisukohal, et ilma lüürikata pole balletti. Sellepärast saigi teine saarepilt sisse toodud.
- Sm. Lauter - peaksime põhjaliku ettekande tegema balleti ajaloost üldse, et teada saada puudused ja nõrkused, võrreldes eeposega. I vaat. kui meeletuletan, siis tekib küsimus, mispärast on võetud just need episoodid. On ju veel "Kalevipojas" - näit. Kalevipoeg kui suure töömehe kuju, kivide viskamine jne. ka need võiksid olla tantsulised. Kus eeposest lähevad need 3 lavastust laiku on see, et saarepliga surmast ja Soome sepa poja tapmisest on mööda mindud. Arvustuse suhtes tekib protest - on ju küll ka palju õigust, et "Kalevipoeg" pole õnnestunud. Eiche arvustuse toon ei meeldi, on kallaletungiv, sellepärast on see arvustus halb. "Kalevipoega" peaks uuesti läbi lugema, mida siis sealt võtta ja jätta. Praegusel juhul on nii pealiskaudselt mindud asjasse. Näit. Kalevipoeg tuleb pörgusse, tehnilised asjad ei tulnud

meil hästi välja. "Kalevipoeg" on seda väärt ja on ka võimalik tantsuliste vahenditega anda mõjuvaid stseene, teha uus libretto ja muusika, põhjalikult seda asja läbiarutada. Vanä parandamisega ja paikamisega - see ei anna head nahka. 1960. a. suvel teadis Burmeister sellest tööst. Lõpuks oli aga aega vähe. Arvustusel on õigus.

Sm. Järvi - mis on kunstnikkogu siht miks me praegu arutame seda. Kas on see arvustuste analüüsimine või kunstnikkogu seisukoha väljaselgitamine?

Sm. Hammer - et jõuaksime mingisuguselõ seisukohale arvustuse kohta ja üldiselt "Kalevipoja" kohta.

Sm. Järvi - töö läks ülepeakaela, meie ei olnud võimalised läbikaaluma eepost. On mõte konkreetseid parandusi läbi viia, üldiselt artiklites on palju õiget öeldud. Meie ise teame ju ka neid puudusi. Puudustele peame reageeringu andma. "Kalevipoja" lõpp on lahendamata, on ka selge. Sortsid ei ole nagu nad on eepose järgi. Sortside stseen on nõrk. Lavastusest jääb vaene mulje.

Sm. Lauter - suur probleem on sortside probleem. Kelmises lavastuses oli sorts kes röövis Linda. Leposes on aga, et Linda röövib Soome Tuuslar Tuuletark. Siis on veel Peipsi sorts, kes kõõga varastab ja veel teised sortsid. Meil on sorts tehtud ühes isikus. Libretto kujundamisel võib olla sortse tuleks võtta mitmel kujul, mis laiendaks sortsi mõtet.

Sm. Järvi - peab mainima ka seda, kuidas publik reageerib. I vaat. publik aplodeerib, sortsid tulevad - lõpp jahe. Saarepiiga meeldib, Sepa pilt vähem ja II saarepiiga pilt võetakse vastu jahedalt. Kalevipoeg - kui kaju - see meeldib rahvale. Bakhanaali võetakse hästi vastu.

Sm. Päre - on tunne, et "Kalevipoja" lavastus eesti rahvast praegu ei rahulda, et "Kalevipoeg" ei ole õnnestunud. Ballettmeistril ei olnud midagi öelda selle lavastusega. Venelane, kes seda lavastust tegema hakkas, oleks pidanud palju lugema seda eepost, siis ehk kahe aastaga ta oleks selle ehk valmis saanud. Eestlaste kangelast lavastaja ei mõistnud, on ruttu valmis tehtud lavastus, aga "Kalevipoega" ei ole. Linda kaju on kui nunn, ei ole selge kes ja mis on sorts. Kust tuleb Kalevipoeg? Burmeister oleks võinud teha suure ja huvitavad duetid. On aga võetud tantsu "Esmeraldast" "Luikede järvest" jne. Mulle isiklikult meeldib viimane punkt, kus Kalevipoeg seisab kivi peal kui eestlaste kangelane.

Sm. Pless - sortside kohast - orjaaeg on jätnud suure jälje eesti rahvale. Sortsid kujutavad kurja jõudu - eesti rahva vaenlast. Lavastuses on nad nõrgalt kujutatud.

- Sm. Väljaots - "Kalevipoeg" ja Kreutzvald - nende kõrval ka Kapp. Kõiki eepose pildikesi lavale tuua küll ei saa. Algul olin Burmeistriga nõus, kuid teostuse ja mõtte vahel on aga suur vahe. Uuslavastus ei ole põhjani läbitöötatud, lasime liig ruttu välja. I vaatus kaldub liig tähtsaks tegema divertismēnti, ka keskmine vaatus - saarepiiga - on samuti tähtsaks tehtud ja kulminatsioon - pörgu pilt - on lahjaks jäetud. Saarepiiga pilt on isegi nii tähtsaks tehtud, et muutub tüütavaks. Paha oli, et "kosilased" jäeti ära. Pörgu pilt on ebaõnnestunud - kabareelik laual tantsimine, puuduvad takistused, Kalevipoeg eeposes tuleb ka nendest läbi, ta ei karda midagi. Sorts on pörgus õnnetu, viga on selles, et kõige suurem tõus on lahja, viimane pilt on lastud nõrgalt välja. Arvustust me maha salata ei tohi, palju on siin õigust öeldud.
- Sm. Maasik - miks me pole pöördunud autorite poole - Särev ja Kapp. Särev ei ole kaasaraäkinud muudatuste suhtes, Tükk on väljas, siis alles hakatakse vastu vaidlema. Me peame põhjendama seda, milleks lasime teose nii nõrgalt välja. Eepos - kõik seda tunnevad. Oli küll hääli, et ei pruugi olla eepos, siiski teos peab ikka ennast õigustama. Peame mõtlema, kuidas seda "Kalevipoega" parandada. Kas tuleks neljas variant teha, see on ikka nii kapitaalne teos, mis väärleb parandamist.
- Sm. Lauter - kas on õige mahavõtta "Kalevipoeg" kavast? Kas ei oleks õigem panna uus brigaad tööle "Kalevipoja" uueks lavastamiseks. Siis 2-3 aasta pärast saaks uus ja õige "Kalevipoeg".
- Sm. Maasik - meil peaks olema terve aasta-plaan kindel, et töö jätkust kindlaks määrata.
- Sm. Hammer - kaugemale ettenäha ja plaanida saab neid asju, mis on valmis, aga "Kalevipoeg" ei olnud valmis.
- Sm. Maasik - tantsurühm ütleb ise ka, et Burmeister ei olnud siin tugev, et "Kalevipoega" siieti lavastada. Meie hindasime teda üle. Kas kooliõpilastele seda näidata võib? Miks me siis laseme poolfabrikaati välja?
- Sm. Mägi - vaidleme siin kahe erineva asja üle - kas on vastuvõetav säärane konseptsioon või lavastuse kvaliteet ei vasta oma ideele. Kas ta on suutnud realiseerida oma mõtteid. Burmeistri konseptsioon ei olnud temal omal selge. Loodeti, et tema leiab uue lähenemise meie eeposele mitte nii muinasjutulikult, vaid tänapäevalikult. Praegusel juhul on tunne, et ei haara publikut.